

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лазар П.Д.

Розглянуто аспекти державного управління та регулювання у контексті розвитку інноваційно-інвестиційної регіональної діяльності, як системного процесу у конкурентній економіці. Окреслено передумови створення системи державного управління інноваційним розвитком регіональної економіки, представлено основні недоліки та причини неефективної інвестиційно-інноваційної діяльності.

Ключові слова: система державного управління та регулювання, інвестиційно-інноваційна діяльність, регіональний розвиток, ефективність, структура системи, інвестиційний ресурс, інноваційний потенціал.

ВСТУП

Світова економіка як об'єкт державного управління, регулювання та стимулювання, проходить фазу зміни форм накопичення та зміни уявлень про критерії ефективності розвитку економіки. Починається перехід на інноваційно-інвестиційний шлях соціально-економічного розвитку, коли умовою економічного росту виступає інтелектуалізація виробництва та модернізація системи державного управління цим процесом, який передбачає абсолютне та відносне підвищення у національному багатстві складових видатків на накопичення людського капіталу.

Тому, одним з першочергових завдань інституцій державного управління та регулювання економіки є: створення інноваційного ринку та інноваційної інфраструктури як сукупності умов, організацій, промислових та інших суспільних об'єктів, комунікаційних структур, нормативної бази, що забезпечують успішність інноваційно-інвестиційної діяльності. За цього ефективність дії механізму державного управління та регулювання повинна оцінюватись ефективністю використання та комерціалізації результатів наукових досліджень і розробок, оновленням номенклатури і поліпшенням якості продукції, що виробляється та реалізується, вдосконаленням технології їх виготовлення, використанням нових методів управління.

Основними завданнями державної політики забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів повинні бути: створення умов проведення пошукових та фундаментальних досліджень; сприяння проведенню прикладних досліджень та технологічних розробок; сприяння виробництву високотехнологічної конкурентноздатної продукції; організація відтворення кадрового потенціалу сфери науки, спеціалістів з організації та управління у інноваційно-інвестиційній сфері; забезпечення розвитку інноваційного ринку.

Метою статті є дослідження аспектів державного управління та регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності у регіоні, як системного процесу конкурентної економіки.

Об'єкт дослідження: процеси державного управління та регулювання інвестицій у об'єкти інноваційної системи регіону.

Предмет дослідження: інвестиційна та інноваційна регіональна діяльність.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні дослідники та вчені як результат причинно-наукової дії фіксують три принципові передумови створення системи державного управління інноваційним розвитком економіки [2], [3], а саме:

1) соціально-економічні відносини перебувають на етапі якісного оновлення. Доказом цьому є зростаюча потреба інновацій національними економіками та світовою економікою загалом. У зв'язку з цим перехід на інноваційно-інвестиційний шлях розвитку являє собою еволюційний процес, який пов'язаний зі зміною якості соціально-економічних відносин;

2) поява нової економічної категорії – людського капіталу як нового фактору виробництва. У процесі його накопичення суб'єкти господарювання отримують ренти, яка за змістом ідентична доходу від вкладень у цінні папери. Як результат – на національному та міжнародному рівні загострюється боротьба за права власності на людський капітал;

3) недорозвиненість інноваційного ринку зумовлює виконавчу та законодавчу державні гілки влади брати на себе повну відповідальність за його розвиток. Тому, під час формування системи державного управління та

регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності принципово важливо визначити міру участі кожного учасника інноваційного процесу від окремого громадянина до державних регіональних, обласних і суспільних організацій. Тільки підхід забезпечить ефективну реалізацію державної регуляторної політики адекватно-світовим змінам.

Отже, державне управління та регулювання інноваційно-інвестиційних систем - це особлива форма сукупності функцій, необхідних для організації, планування та контролю інноваційної діяльності на певних ієрархічних рівнях управління.

Доцільно зауважити, що для формування такої системи державного управління потрібно витримати дві основні умови: довіру інвесторів до держави і наявність чітко сформульованої державної інноваційно-інвестиційної політики. Однак ні одна з цих умов в Україні поки що не реалізується.

Сучасні науково-методологічні підходи до формування та дослідження системи державного регулювання інвестиційно-інноваційною діяльністю (далі –ІД) використовують концепцію системного підходу. Методологія системного підходу у 1910-1920 рр. була розроблена А.Богдановим, який назвав її загальною організаційною наукою, або технологією (від гр. Tekton –будівельник).

Основним методологічним завданням А. Богданова було створення загальної науки на основі теорії оптимального управління економікою в умовах планового народного господарства. Водночас згідно з А. Богдановим [3] закони організації систем є універсальними та єдиними для різних об'єктів. Застосовуючи методологію загальної теорії систем до проблем державного управління, доцільно звернути увагу на сформульований А. Богдановим сітковий (мережений) критерій. Людство накладає просторово-часову мережу на все, що йому доступне, і фіксація кожної її ланки – крок до нових перемог. Використовуючи цей мережевий підхід, А. Богданов запровадив математичний формалізм організаційно - тектологічних схем на базі теорії графів.

Аналізуючи досвід найрозвинутіших країн, В.Оболенський [6] окреслив значну роль державного управління та регулювання у закономірностях їх технологічного лідерства:

- закономірність перша. Наука та інновації розглядаються державою як фундамент та одночасно інструмент підвищення конкурентноздатності і безпеки, а також базовий елемент суспільства нового типу, який заснований на знаннях;

- закономірність друга. Корпоративні дослідження та розробки мають важливе економічне значення. Розвиток наукових досліджень у компаніях створює потенціал нових технічних можливостей. Сильний науково-дослідний підрозділ у компанії здатний забезпечити випередження перетворень результатів наукових досліджень в інновації. Таким чином створюються основи довготермінової конкурентноздатності;

Згідно з результатами досліджень проф. М.Лесечка [4] сформувалось декілька підходів методики формування державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, а саме:

1. Звужений, який базується на динаміці внутрішнього валового продукту і обсягів виробництва промислової продукції; динаміці розподілу національного доходу, пропорцій накопичення і споживання, процесі структурних змін в економіці, стані законодавчої бази, розвитку окремих інвестиційних рішень тощо.

2. Розширений, чинниковий, в основі якого лежить оцінка набору чинників, що впливають на інвестиційний клімат. Серед них:

- характеристика економічного потенціалу;
- загальні умови господарювання;
- зрілість ринкового середовища;
- політичні чинники;
- соціальні і соціокультурні;
- організаційно-правові;
- фінансові.

Відмінними особливостями, згідно з М. Лесечком [4], багаточинникового підходу до методики створення ефективного механізму державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності у контексті формування інвестиційного клімату регіону є:

Протилежність категорій інвестиційної діяльності та інвестиційного ризику; зосередження на об'єктивності інвестиційних процесів держави (регіону), її незалежність від окремих інвесторів тощо.

При чинниковому підході до оцінки інвестиційного клімату, який створюється ефективною державною політикою, його можна виразити інтегральним зваженим показником середньозважених оцінок за всіма чинниками.

В.Афанасьєв у своїх дослідженнях зробив висновок про необхідність розробки алгоритму державного управління соціально-виробничими об'єктами, розуміючи під алгоритмом структуровану підсистему, що визначає зміст і послідовність операцій, які зводять вихідну інформацію до шуканого результату. За його словами алгоритм як формалізована процедура управління спрямовує керівника, як суб'єкта управлінського процесу, за найрезультативнішим шляхом прийняття управлінського рішення. Окрім того, алгоритмізація дозволяє інтегрувати в управлінському процесі сучасні методи аналізу теорії та практики управління.

В.Афанасьєв зазначив: „Якщо є більш-менш подібні системи управління (а їх серед соціальних об'єктів чимало), то математика дозволяє відшукати загальну формулу, алгоритм управління й широко застосувати його в управлінні всіма об'єктами подібного типу [8].

Однак, у зв'язку з наявністю невизначеності як характерної ознаки для соціально-виробничих систем, їх точне структурування не завжди можливе. Тому, поряд з алгоритмічним підходом до створення системи

державного управління певну роль відіграє евристичний підхід.

На думку В. Іванова та В. Патрушева управління в сучасних умовах не може бути тільки евристичним або тільки алгоритмічним процесом. Немає також підстав вважати що в майбутньому один із двох підходів стане домінуючим або єдино раціональним. За своєю сутністю управління є швидше евристично-алгоритмізованою діяльністю, у якій поряд із суто науковими методами й засобами, вагому роль відіграють інтуїція, фантазія творчість, мистецтво. Органічне поєднання досягнень евристики з теорією алгоритмів дає змогу розробити евристичні алгоритми як набір правил для конструювання, порівняння аналізу й вибору варіантів можливих рішень. Евристичні алгоритми особливо ефективні при проектуванні управління об'єктами з великою кількістю ознак і властивостей, до яких важко застосувати математичний апарат, - такими є соціальні системи.

Як засіб реалізації державної політики реформування соціально-виробничих систем В. Іванов та В. Патрушев пропонують технології прориву, які потрібно використовувати для модернізації системи і стратегії її розвитку. Застосування таких технологій передбачають прийняття принципово нових управлінських рішень.

Прорив - це стрімке просування вперед за рахунок інновації знань, використання ноу-хау, наукомістких технологій.

Принципами побудови технології прориву є:

- неординарна комплексна оцінка проблемної ситуації;
- виявлення пріоритетів і всіх ресурсів розвитку;
- безперервний пошук організаційних структур і механізмів, здатних призвести ресурси в рух.

Перший резерв прориву - бажання й політична воля змінити ситуацію. Другий - громадянська позиція, мобілізація стратегічних ресурсів. Третій - пошук нетрадиційно мислячих людей, зокрема професіоналів та експертів, здатних запропонувати інноваційні наукові методи, моделі виконання соціального замовлення.

Особливе місце у методологічних підходах до формування механізмів державного управління інвестиційними процесами займають методології математичної формалізації управлінських процедур.

У своїй праці [7] О. Орлова наводить три альтернативні методики оцінки інвестиційної привабливості регіону, що застосовуються при формуванні регіональної державної інвестиційної політики у Російській федерації.

1. Інвестиційна привабливість галузі оцінюється на основі комплексу різноманітних факторів, які повністю характеризують галузь. Із цією метою було виділено п'ять груп ознак: відношення власності та монополізм галузі; попит на продукцію; фінансовий стан галузі; вплив на навколишнє природне середовище; соціально-політичний клімат у галузі.

Аналіз інвестиційної привабливості галузі за цією методикою робить висновок, що найпривабливішою галуззю для залучення інвестицій є паливно-енергетичний комплекс.

2. Формування державних інвестиційних програм здійснюється на основі фінансового стану галузі, а саме дохідності продажів дохідності активів, дохідності власних засобів, дохідності інвестованого капіталу.

3. Система регіонального державного управління інвестиційною діяльністю здійснюється на основі макроекономічних мультиплікаторів. Мультиплікатор відображає величину збільшення внутрішнього валового продукту при збільшенні інвестицій на одиницю. Система державного регулювання за цього направлена на створення макроекономічних ефектів через додатковий попит, який формується у результаті взаємовідносин, так і державна політика регулювання. Для сучасної економіки України характерна регіональна асиметрія розвитку інновацій. [1].

Розглядаючи інноваційний потенціал як сукупність різноманітних видів ресурсів (матеріальних, фінансових, інтелектуальних, науково-технічних та ін.), необхідних для здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності, можна констатувати, що регіон (простір), як і усі об'єкти матеріальної і нематеріальної природи, має свої закономірності розвитку, що визначається концентрацією економічної діяльності у обмежених ареалах, її розповсюдженням у периферійні райони та зміною положення самих центрів у процесі економічного розвитку.

Розробка просторової моделі державного управління та функціонування економіки базується на існуванні універсальної циклічності подій, які зумовлюють виникнення, посилення цих контрастів. Модель державного регулювання повністю залежить від закономірностей появи, розвитку і розміщенню інновацій.

Однією з основоположних закономірностей залучення інновацій є їх тяжіння до географічного центру країни, регіону, населеного пункту. Модель центр-периферія, згідно з Дж. Фрідманом у книзі "Політика регіонального розвитку", науково обґрунтовує особливості формування моделей державного регулювання економічних процесів на державному та регіональному рівнях. Відповідно до цієї моделі, економіка являє собою зони, які пов'язані в єдине ціле та взаємодіють між собою. У просторі якості економіки, згідно з Дж. Фрідманом, рівень економічного розвитку, техніки, культури змінюються залежно від руху від центральних районів до периферійних.

Ці райони-антиподи можна розглядати так: центр як місце зародження економічних та соціальних інновацій і зосередження інвестиційних коштів та периферія як середовище їх розповсюдження з низькою щільністю населення і можливостями експлуатації центром. Периферія є неоднорідною; вона має внутрішню область, яка тісно пов'язана з центром і отримує від нього імпульси до розвитку, та зовнішню область, на яку центр практично не впливає. Звідси випливає факт забезпечення домінування інноваційно - інвестиційною діяльністю та регіональними органами управління. Агломераційний ефект домінування центру підсилюється за рахунок

залучення ресурсів із периферійних районів. Це посилює і закріплює якісну різницю між центром та регіонами.

Доцільно зазначити, що галузі, функціонування яких не відповідає статусу та інтересам центру, витісняються на периферію. Цей процес отримав за Дж. Фрідманом, назву "розповсюдження застарілих нововведень", водночас із сприянням розвитку периферії, закріплює її порядкування до центру. Центр та периферія знаходяться між потоками інформації, капіталу, робочої сили.

Інноваційно-інвестиційні процеси, тобто інвестиції у інноваційно орієнтовані райони, регіони та галузі стають фундаментом зросту української економіки. До таких регіонів та галузей можуть належати ті, де вже сформувалися кластери-комплекси підприємств (промисловості, науково-дослідні інститути, вищі навчальні заклади, наукові центри), органи державного управління інноваційно-інвестиційними процесами, необхідна концентрація спеціальних постачальників, основних виробників та споживачів, які стосуються одного технологічного ланцюга. Модернізація системи державного регулювання інвестицій та інновацій повинна враховувати той факт, що окремі підприємства та науково-дослідні інститути зберегли висококваліфіковані кадри і мають перспективні напрацювання в області високих технологій, можуть стати основою зросту і територіальної економіки.

В загальному, враховуючи специфіку соціально-виробничої та економічної системи регіону, вектор державного управління регулювання інвестицій у інновації повинен бути направлений на:

1. Життєзабезпечення інновацій та технологій. Замовниками та споживачами інновацій, що забезпечують життєздатність економічної системи, повинна бути держава.

2. Розвиток імпортозамінних технологій, основу яких становлять інновації. Цей процес неможливий без чіткого планування, створення умов для ефективної конкуренції в середині регіону та держави. Пошук нових ринкових сегментів з їх інноваційним наповненням є завданням перспективного розвитку економіки доданої вартості.

3. Розвиток інформаційного забезпечення з обміну знаннями та можливості координації зусиль інноваторів на державному рівні.

4. Підтримку держави у конкуренції як на вітчизняному, так і на світовому ринку.

5. Забезпечення розвитку змішаних інновацій, які сприяють малому бізнесу і не стосуються ні технологічних гігантів, ні соціальних завдань державного масштабу. Ці інновації становлять загальний інноваційний фон (нові комп'ютерні програми, нові повсякденні продукти широкого користування, нові методи продаж та інше).

Створення державних програм розвитку малого та середнього бізнесу сприяють конкурентоздатності малих та середніх підприємств, освоєнню сучасних методів управління, сприянню взаємного контактування. У цьому контексті важливі кроки з ліквідації адміністративних бар'єрів на шляху інвесторів, зниження податкового тягаря, що буде сприяти розширенню джерел залучення інвестицій у інноваційні процеси.

6. Застосування державних важелів під час вирішення проблем соціальної сфери, викликаних розвитком інноваційно-інвестиційної діяльності. Це і питання забезпечення кваліфікованими кадрами, створення безпечних умов праці, розробки нових соціальних технологій для забезпечення зайнятості працівників, які вивільняються із сфери виробництва за старими технологіями; розробку і реалізацію комплексної системи освіти та підвищення кваліфікації і перепідготовку кадрів у відповідності до нових вимог.

7. Активізацію впливу на енергетичну ефективність. Орієнтація економіки на енергоємне зростання загрожує консервацією технологічної відсталості і зростанням внутрішнього попиту на енергоресурси, яке призводить до збільшення імпорту енергетичних ресурсів, або обмеження експорту.

У процесі конструювання механізми державного регулювання регіональної інноваційно-інвестиційної діяльності необхідно враховувати фактори, які стримують залучення інвестицій у інновації. До них належать:

1. Висока ступінь зносу основних фондів. Це пов'язано з тим, що освоєння нових виробничих потужностей скоротилося до 15 разів за останні 10 років.

2. Практика пролонгації ресурсу обладнання. Це зумовлює нарощування темпів майбутнього відставання у ефективності виробництва. Стає явною висока аварійність обладнання, яка зумовлена низькою виробничою дисципліною недоліками управління, а також старінням основних фондів.

3. Збереження у галузях дефіциту інвестиційних ресурсів та їх нераціональне використання. У більшості галузей не створено умов для інвестиційного накопичення.

4. Деформація співвідношення цін на енергоресурси та матеріали, які є взаємозамінними. Це призвело до відсутності конкуренції між ними і структурі попиту з орієнтацією на газ. Це, у перспективі, зумовить дефіцит відповідних енергоресурсів як наслідок відсутності пропозицій для інвестування у їх виробництво.

5. Невідповідність виробничого потенціалу регіону світовому науково-технічному рівню.

6. Відставання розвитку та об'єктивний ріст витрат на освоєння перспективної сировинної бази добуток вуглеводнів.

7. Відсутність ринкової інфраструктури та цивілізованого енергетичного ринку. Треба зазначити, що сучасній економіці України притаманна непрозорість господарської діяльності монополій, що негативно відображається на якості державного регулювання їх діяльності та розвитку конкуренції.

8. Стан високого навантаження на екологічне середовище.

9. Звуження експортної складової економіки країни, що характеризує її відсталу структуру.

10. Відсутність досконалого та стабільного законодавства, в якому враховано специфіку регіонів.

Регіональна інноваційно-орієнтована економіка визначається низкою специфічних для неї рис:

- чітко визначеною спрямованістю відтворювального процесу на досягнення високої технологічної конкурентоспроможності країни за рахунок наукових знань, технологій та інформації;
- наявністю соціально-економічної інфраструктури, відповідної завданням зростання технологічної конкурентоспроможності до рівня найрозвинутіших країн світу;
- наявністю технологічного і виробничого потенціалу - матеріальних і людських ресурсів, здатних забезпечити випуск конкурентної високотехнологічної продукції;
- порівняно з традиційною економікою значно вищим показниками економічної ефективності виробництва, які більш ніж на половину досягаються за рахунок інноваційних факторів.

Враховання зазначених особливостей інноваційної діяльності надає можливість обґрунтувати основні орієнтири для створення моделі інноваційного розвитку в межах регіонів.

Важливим підходом до аналізу та вивчення закономірностей регіонального інноваційного розвитку стає дослідження взаємодії вказаних процесів, які призводять до виникнення та формування інноваційно-інвестиційних утворень.

Такі формування у процесі свого розвитку трансформуються у цілісніші організаційні структури, які за всіма ознаками належать до інноваційно-інвестиційних систем (далі - ІС) - таких динамічних комплексних системних утворень, які охоплюють процеси інноваційної та інвестиційної діяльності. Загалом поняття "система" не має однозначного визначення, але більшість авторів системою називають комплекс взаємопов'язаних елементів разом із відносинами між елементами та їх атрибутами.

Інноваційні процеси в Україні не набули достатніх масштабів і не стали суттєвим фактором зростання ВВП. Науково-технічний потенціал України практично відсторонений з економічного процесу держави. Наукоємність промислового виробництва України не перевищує 0,3%, що на порядок менше світового рівня, знижується частка високотехнологічної продукції у структурі ВВП. У 1998р. цей показник становив 3,1%, у 2009 р. - знизився до 0,7%.

Згідно з даними інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України, структурні зміни, які відбувалися упродовж останнього десятиліття, характеризуються вагомим технологічним відставанням, оскільки відповідно до випуску продукції третій технологічний уклад в Україні на сьогодні становить майже 58%, четвертий - 38% і лише 4% - п'ятий технологічний уклад.

Знижується інноваційна активність підприємств промисловості. Кількість підприємств, що впроваджували інновації, згідно з підсумками 2009 р. становить 1118 (11,2% загальної кількості), у 2008р.- 958,(10%), у 2007 р.-1120 (11,5%).

У постанові Верховної Ради України № 1244-У від 27.06.2007 р. наголошено, що основними недоліками та причинами неефективної національної інноваційної системи є:

1. Відсутність стратегії переходу України до інноваційної моделі розвитку, неналежне використання методів наукового планування на всіх рівнях управління (системного аналізу, прогнозування оптимізації, програмно-цільових методів управління тощо), недостатній рівень інноваційної культури працівників органів державної влади.

Упродовж 90-х рр. ХХ ст. були значно послаблені інститути перспективного та поточного планування, система загальної обов'язкової стандартизації продукції та технології, система акумулювання результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у державних та галузевих інформаційних центрах, інші народногосподарські системи з нормативними, інформаційними або рекомендаційними функціями, що негативно позначилося на формуванні національної інноваційної системи держави.

На сьогодні проголошений перехід української економіки до інноваційної моделі розвитку не забезпечується створенням єдиної системи за наявності всіх її інституційних, організаційних і нормативно-правових складових.

2. Недосконалість нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності, поширення практики ігнорування законодавства або зупинення дії статей законів, які стосуються фінансування та стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності.

Недостатня конкретизація визначених Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", їх переважна орієнтація на третій і четвертий технологічні уклади, їх неузгодженість з пріоритетними напрямками науково-технічної діяльності не сприяють розвитку економіки України та не дозволяють запровадити для різних рівнів відповідні механізми реалізації пріоритетних напрямів.

Закони про Державний бюджет України на відповідний рік упродовж останніх років зупиняють дію норм законів України щодо рівня фінансового забезпечення наукової, науково-технічної, освітнянської сфер, а також щодо створення пільгових умов для розвитку інноваційної діяльності.

3. Неефективність адміністративно-організаційної структури управління науково-технічною та інноваційною діяльністю. Діюча структура управління науково-технічною та інноваційною сферами має велику кількість елементів, взаємодія та загальна координація яких не забезпечена відповідним організаційним підпорядкуванням, а також системним і комплексним розподілом повноважень.

Міністерство освіти і науки України не повною мірою забезпечує виконання покладених на нього функцій

головного органу з питань формування та реалізації інноваційної політики в Україні, зокрема не запроваджено дієвого моніторингу та системи звітності щодо виконання суб'єктами підприємницької, діяльності, крім технопарків, інноваційних проектів, відсутні фінансові важелі впливу на інноваційні процеси.

Міністерство промислової політики України не забезпечує належний моніторинг розвитку промислового потенціалу з метою формування державної політики щодо пріоритетної підтримки галузей промисловості.

Міністерство економіки України не забезпечує інноваційної спрямованості усіх напрямів економічної політики, які розробляються та реалізуються у країні, що передбачає проведення комплексу заходів у податковій, бюджетній, грошово-кредитній та зовнішньоекономічній сферах.

Національна академія наук України належним чином не залучається до процесу формування та реалізації інноваційної політики держави. Її участь в інноваційному процесі чинним законодавством чітко не визначено.

Ефективна діяльність Державного агентства України з інвестицій та інновацій блокується невиконанням Указу Президента України № 1873 від 30.12.2005 р. "Про утворення Державного агентства України з інвестицій та інновацій" у частині приведення нормативно-правових актів у відповідність із цим Указом.

Несприятливою для проведення послідовної науково-технічної та інноваційної політики стала постійна реорганізація органів державного управління науковою діяльністю. Після ліквідації Державного комітету України з питань науки та інтелектуальної власності та передачі його функцій Міністерству освіти і науки України фактичний вплив останнього на науково-технічну сферу значно знизився.

Залишається нереалізованим положення Закону України "Про інноваційну діяльність" щодо організаційної системи управління інноваційними процесами, зокрема створення уповноважених і регіональних установ.

Наявна структура державного управління науково-технічною та інноваційною сферами не забезпечує реалізацію державної науково-технічної та інноваційної політики. Не налагоджено координацію взаємодії науки з виробництвом, ефективне використання вітчизняних науково-технічних здобутків, орієнтування науково-технічної діяльності на потреби економіки. Структурна трансформація науки в Україні не взаємопов'язана і не підпорядкована завданням структурної перебудови національної економіки.

4. Недостатній рівень фінансового забезпечення реалізації державної науково-технічної та інноваційної політики.

У загальному розподілі асигнувань на науку з усіх джерел на кошти державного бюджету припадало 39,7%, майже таку ж частку становлять кошти вітчизняних замовників (30,3%), п'яту частину - кошти іноземних замовників (19,4%).

Низькими залишаються обсяги державного замовлення на новітні технології, які щорічно становлять приблизно 1% бюджетного фінансування наукової сфери.

5. Неefективне використання наявних фінансових та інвестиційних ресурсів для реалізації державної науково-технічної та інноваційної політики.

Розпорошеність бюджетних видатків між їх численними розпорядниками, відсутність ефективного механізму координації використання коштів за бюджетними програмами поглиблює проблему фінансового забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності.

Фінансування наукової сфери здійснюється шляхом розпису бюджетних видатків їх численним головним розпорядникам (44 - у 2008 р., 38 - у 2009 р.). Найбільшу фінансову підтримку отримує академічний сектор науки - приблизно 75% видатків загального фонду державного бюджету (з них 75% - Національна академія наук України), 13% припадає на дослідження Державного фонду фундаментальних досліджень (далі - ДФФД) здійснюється підтримка фундаментальних досліджень за грантами, зокрема і для молодих учених. Щорічне фінансування фундаментальних досліджень за грантами ДФФД становить приблизно 9 млн. грн., або 0,6% бюджетного фінансування наукової сфери.

6. Невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, вимогам інноваційного розвитку.

Переважає частина галузевої науки в Україні виявилася за межами корпоративних структур і, відповідно, за межами відтворювальних механізмів фінансування. Відбулося руйнування механізмів організаційної взаємодії галузевої науки та виробництва, які успішно зарекомендували себе в умовах адміністративної системи, науково-виробничих і виробничих об'єднань.

7. Повільне формування в Україні сучасного і масштабного ринку інноваційної продукції, інфраструктури інноваційної діяльності. Базове законодавство, необхідне для формування та розвитку в Україні національної інноваційної системи, певною мірою вже створено, але його практичне застосування стримується недостатньою інфраструктурою, нерозвиненістю системи інноваційного менеджменту, захисту прав інтелектуальної власності. Вітчизняні винахідники і розробники не можуть реалізувати в Україні економічний потенціал багатьох своїх розробок.

ВИСНОВКИ

1. У результаті дослідження встановлено, що сутність інноваційно-інвестиційного процесу та інноваційно-інвестиційного потенціалу як об'єкту державного управління та регулювання та їх роль у сучасній ринковій економіці України визначається з позицій їх впливу на сукупну потребу та сукупну пропозицію, тобто ця сутність

проявляється у реалізації певних економічних відносин, що формуються між соціально-виробничими системами (суб'єктами господарювання) у процесі вдосконалення виробництва та формування нових концептуальних підходів до управління ними, а саме з позицій державних інституцій.

2. Система державного управління повинна складатися й функціонувати відповідно до цілей і пріоритетів, для реалізації яких вона розроблена. Пріоритетними напрямками у цьому аспекті повинна бути оптимізація розмірів і структури інвестицій та ефективне управління її елементами, у результаті реалізації яких передбачається досягти:

- максимізації доходів бюджету;

- оптимізації структури інвестицій в інтересах забезпечення стійких передумов для економічного зростання (зокрема з погляду регіональних пропозицій);

- використання об'єктів інвестування як інструменту залучення інвестицій тощо.

3. Визначальним в управлінні інвестиційною діяльністю в умовах трансформації вітчизняної економіки на ринкові засади є інституційне забезпечення політики цієї трансформації, створення ефективного законодавчого поля. На цій основі потрібна невідкладна реструктуризація галузей економіки в напрямі соціальної спрямованості. Це створить ґрунтовну основу підвищення дієздатності держави в розвитку соціальної сфери, підвищення доходів населення (зарплати, пенсії, надання соціальних послуг). Вирішення цього завдання безпосередньо і опосередковано залежить від рівня оплати праці працюючого населення, від достойного пенсійного забезпечення.

4. Особливістю інноваційно-інвестиційного напрямку розвитку регіону є доля інвестицій, що направляється на відтворення основних фондів суб'єктів господарювання, особливо у новітні технології. Особливістю цих інвестицій у інновації є їх інтегрованість, що потребує одночасної модернізації цілісних технологічних ланцюгів, зокрема усіх ланок за циклом вертикально інтегрованої соціально-виробничої системи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голубятніков В.Т. Інвестиції та регіональна проектна діяльність: навч. посіб. / В.Т.Голубятніков, П.Д.Лазар, Н.В.Голубятнікова, К.В.Савченко; за заг. ред. доц. В.Т. Голубятнікова. - Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. - 250с.
2. Завлин П.Н. Основы инновационного менеджмента / П.Н.Завлин. – М.: Экономика, 2000. - 475 с.
3. Князев В.М. Філософсько-методологічні засади державно-управлінських рішень / В.М. Князев // Вісник УАДУ. – 2000. - №2. – С.341-358.
4. Лесечко М. Технологія прийняття управлінських рішень: Навч. посіб. / М.Лесечко, А.Чемерис.-Львів: ЛФ УАДУ, 2002. - 300 с.
5. Малиновский А.А. Тектология. Теория систем. Теоретическая биология / А.А. Малиновский. – М.: Едиторнал, 2000. - 448 с.
6. Оболенський О. Напрями підвищення ефективності, державної служби в місцевих органах / О.Оболенський // Вісник УАДУ. - 2001. - №1-2. - С.46-51.
7. Орлова Е.Р. Инвестиции: курс лекц. Е.Р.Орлова. - М.: Омега, 2003. - 192 с.
8. Пересада А.А. Инвестиционный процесс в Украине. - К.: Лібра, 1998. - 392с.

[Лазар Петро Данилович](mailto:bjudzhet@uzh.ukrtel.net), заслужений економіст України, начальник головного фінансового управління Закарпатської обласної державної адміністрації, тел. (0312) 61-28-50, e-mail: bjudzhet@uzh.ukrtel.net